Забродська П.А., здобувач
Науковий керівник: Кучменко В.О.,
доктор наук з державного управління, к.е.н., доцент,
Державний університет «Житомирська політехніка»

ГІБРИДНІ ЗАГРОЗИ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ ТА ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Актуальність дослідження гібридних загроз як чинника трансформації правової політики України у сфері правничої освіти та юридичної практики зумовлена тим, що сучасні виклики безпеці держави дедалі частіше мають не лише воєнний, а й інформаційний, правовий, цифровий, економічний та ідеологічний характер. Гібридні загрози впливають не тільки на обороноздатність держави, а й на стан правової системи, рівень довіри до правосуддя, якість юридичної освіти, професійну культуру правників і здатність державних інституцій діяти в умовах воєнного стану, дезінформації та правової невизначеності.

Для України ця проблема має особливе значення, оскільки російська агресія проти України супроводжується не лише застосуванням збройної сили, а й інформаційними операціями, кібератаками, маніпулюванням історичною пам'яттю, спробами делегітимізувати українські державні органи, судову систему, правоохоронні інституції та саму ідею української державності. У таких умовах правова політика не може обмежуватися лише ухваленням нормативно-правових актів. Вона має формувати довгострокову систему правової стійкості, у якій правнича освіта та юридична практика стають важливими інструментами протидії гібридним загрозам.

Доцільність дослідження полягає в потребі переосмислення ролі правника в сучасній Україні. Юрист уже не може бути лише фахівцем, який механічно застосовує норми права: він має володіти критичним мисленням, розуміти механізми інформаційного впливу, знати міжнародне гуманітарне право, працювати з цифровими доказами, оцінювати правові ризики в умовах війни, захищати права людини та сприяти зміцненню правової безпеки держави. Саме тому трансформація правничої освіти та юридичної практики є необхідною умовою ефективної правової політики України.

Проблематику гібридних загроз, гібридної війни, національної стійкості та безпекової політики України досліджували Є. Божок, В. Горбулін, О. Кресін, С. Пирожков, Н. Хамітов, Г. Яворська та інші. Питання розвитку правничої освіти, професійної підготовки юристів і правоосвітньої політики аналізували Л. Єфіменко, О. Кот, В. Комаров, Н. Кузнєцова, Н. Міловська, О. Петришин та інші науковці. Водночас комплексний вплив гібридних загроз на правову політику України саме у сфері правничої освіти та юридичної практики потребує подальшого наукового осмислення.

Метою дослідження є визначення впливу гібридних загроз на трансформацію правової політики України у сфері правничої освіти та юридичної практики, а також обґрунтування основних напрямів оновлення професійної підготовки правників в умовах війни, цифровізації, інформаційного протиборства та європейської інтеграції України.

Гібридні загрози суттєво змінюють зміст і призначення правової політики держави. Якщо в мирний час правова політика здебільшого спрямована на стабільне нормативне регулювання суспільних відносин, то в умовах гібридної агресії вона має виконувати ще й захисну, превентивну та стратегічну функції. Право стає не лише засобом регулювання, а й інструментом забезпечення стійкості держави, захисту національної ідентичності, протидії дезінформації та збереження довіри до правових інституцій.

О. Кресін, аналізуючи природу гібридних загроз, звертає увагу на те, що гібридна війна характеризується комплексністю, безперервністю, поєднанням воєнних і невоєнних засобів, а також спрямованістю на створення хаосу та дестабілізацію суспільства [3, с. 137]. Це положення є важливим для розуміння того, чому правова політика України має реагувати не лише на відкриті воєнні дії, а й на приховані форми впливу: інформаційні кампанії, кібервтручання, маніпуляції правовими поняттями, дискредитацію судової влади та поширення антидержавних наративів.

Правнича освіта має готувати фахівців, здатних діяти в умовах нестабільності та правової складності. Майбутні юристи повинні не лише знати законодавство, а й розуміти, як право може використовуватися у гібридному протистоянні, зокрема через маніпулювання поняттями самовизначення, захист населення, історичні права або безпека. Тому одним із завдань правничої освіти є формування здатності розпізнавати такі маніпуляції та давати їм професійну правову оцінку.

Важливим напрямом трансформації правової політики є формування національної стійкості. Національна стійкість передбачає здатність держави протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, завчасно виявляти потенційні виклики та формувати ефективні механізми реагування на них. Це означає, що правнича освіта має бути частиною ширшої політики національної стійкості. Юридичні факультети та правничі школи повинні готувати не лише виконавців правових процедур, а й фахівців, здатних брати участь у захисті правового порядку, документуванні міжнародних злочинів, правовому супроводі реформ, захисті прав людини та зміцненні інституційної довіри [4, с. 75].

Окремої уваги потребує практична складова підготовки юристів, оскільки сучасна правнича освіта має забезпечувати не лише засвоєння теоретичних положень, а й формування юридичного мислення, уміння аргументувати правову позицію, ухвалювати професійні рішення та діяти відповідально. У науковій літературі слушно підкреслюється, що основним завданням вітчизняної системи вищої юридичної освіти є пошук балансу між фундаментальною теоретичною підготовкою та практичними навичками [1, с. 14]. В умовах гібридних загроз такий підхід є особливо важливим, адже майбутній правник повинен бути готовим працювати з нестандартними правовими ситуаціями, цифровими доказами, міжнародно-правовими механізмами, інформаційними ризиками та питаннями захисту прав людини.

Юридична практика в Україні також зазнає істотної трансформації, адже адвокати, прокурори, судді, нотаріуси, працівники органів державної влади та місцевого самоврядування дедалі частіше працюють із питаннями, безпосередньо пов’язаними з війною та її наслідками: справами про воєнні злочини, відшкодування шкоди, втрату майна, санкції, захист персональних даних, переміщення осіб, соціальні гарантії військовослужбовців, міжнародний захист громадян України. Водночас правник має діяти так, щоб безпекові потреби держави не призводили до невиправданого обмеження прав людини та порушення принципу верховенства права.

Отже, гібридні загрози є одним із ключових чинників трансформації правової політики України, оскільки впливають не лише на сферу національної безпеки, а й на правничу освіту, юридичну практику, правову культуру та функціонування правових інституцій. В умовах війни, інформаційного протиборства та цифровізації право має виконувати регулятивну, захисну й стабілізаційну функції. У зв’язку з цим правнича освіта повинна забезпечувати підготовку юриста, здатного критично мислити, діяти в умовах правової невизначеності, працювати з цифровими доказами, застосовувати норми міжнародного гуманітарного та міжнародного кримінального права, захищати права людини й сприяти зміцненню правової безпеки держави.

Юридична практика також потребує оновлення, адже сучасний правник має бути готовим до роботи зі справами, пов’язаними з війною, кібератаками, дезінформацією, санкціями, воєнними злочинами та захистом постраждалих осіб. Водночас головним орієнтиром юридичної діяльності має залишатися верховенство права. Тому трансформація правової політики України у сфері правничої освіти та юридичної практики має забезпечувати баланс між потребами національної безпеки, захистом прав людини, професійною етикою та ефективністю правового реагування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барабаш О. О. Співвідношення юридичної науки, освіти та практики: пошук балансу між фундаментальною юридичною підготовкою та практичними навичками. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 82, ч. 1. С. 11–18. URL: https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/303522

2. Кот О. О., Міловська Н. В., Єфіменко Л. В. Методологічні засади реформування юридичної освіти в Україні: наукова парадигма та сучасний контекст. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. Т. 28, № 2. С. 114–122**.** URL: https://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprnu

3. Кресін О. В. Відповіді на гібридні загрози: міжнародний досвід і законодавство України. *Право України*. 2022. № 1. С. 131–155. URL: https://pravoua.com.ua/uk/store/pravoukr/pravo_2022_1/pravo_2022_1-s6

4. Пирожков С. І., Божок Є. В., Хамітов Н. В. Національна стійкість країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 8. С. 74–82. URL: https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/visnyk/article/view/10029

Заглядська Я.В., здобувач
Науковий керівник: Пузирна Наталія Станіславівна,
кандидат юридичних наук, доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ВПЛИВ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ УМОВ НА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

У системі публічно-правових відносин адміністративно-правовий статус особи виступає базовим вимірником того, як держава взаємодіє зі своїм громадянином. Це не просто набір прав чи нормативно зафіксованих обов'язків. Мова йде про реальний механізм, який визначає межі втручання виконавчої влади у приватну сферу та гарантує доступ особи до управлінських послуг. Сьогодні цей інститут переживає серйозні випробування. З одного боку, масштабний розвиток сервісів «у цифрі» суттєво спростив бюрократичні процедури, прибравши з них людський чинник там, де це можливо. З іншого ж – тривалий режим воєнного стану змусив практикувати легітимні, але відчутні обмеження конституційних свобод. До цього додається ще й необхідність адаптувати вітчизняні адміністративні процедури до вимог Євросоюзу.

Фундаментом, на якому будується адміністративно-правовий статус громадянина, виступає конституційний масив прав і свобод. Ключовий вектор тут задає стаття 3 Конституції України: саме вона зводить людську гідність, життя та безпеку у статус найвищої соціальної цінності, покладаючи на державні інституції прямий обов'язок щодо їх захисту [1]. Відповідно, будь-яка владна діяльність чи адміністративна процедура мають орієнтуватися саме на цей засадничий імператив. Втім, практична реалізація зазначених прав суттєво залежить від поточного суспільно-політичного контексту.

Головним чинником, що корегує цей статус сьогодні, є режим воєнного стану. За таких умов законодавець змушений застосовувати правовий механізм тимчасового обмеження окремих гарантій – зрозуміло, виключно у межах, чітко окреслених нормою закону. Як наслідок, сучасна модель адміністративно-правового статусу особи виявилася двокомпонентною. З одного боку, вона спирається на непорушні конституційні гарантії, а з іншого – підлаштовується під жорсткі реалії воєнної доби, цифровізацію державних сервісів та інші трансформації публічного сектору. Специфіка реалізації адміністративних прав під час війни тісно переплетена із глибокою інституційною трансформацією самої системи публічної влади. Ключовий важіль тут – норма Закону України «Про правовий режим воєнного стану», яка дозволяє формувати військові адміністрації та делегувати їм низовий інструментарій органів місцевого самоврядування та державної виконавчої влади [2]. Така перебудова докорінно змінює звичні канали комунікації між особою та державою, змушуючи публічну адміністрацію на ходу переформатовувати власні процедурні алгоритми.

Проте надзвичайний правовий режим у жодному разі не означає паузи у реалізації прав особи чи заморожування її публічних інтересів. Більше того, у кризових умовах потреба в оперативному доступі до публічних послуг, базі критичної інформації, правосудді чи механізмах оскарження суб'єктивного свавілля чиновників лише зростає. Тому головне